

Handreiking gemeentelijk KRW-actieplan

Praktische aanvulling op de KRW-tool voor het opstellen van een gemeentelijk KRW-actieplan

Provincie Noord-Brabant

Versie 1.0
Juli 2026

Van KRW-opgave naar gemeentelijke KRW-actie

De KRW-tool geeft **inzicht**. De handreiking helpt je **organiseren**.

1. Waarom werken aan waterkwaliteit?

Schoon water is belangrijk voor natuur, gezondheid, klimaat en een aantrekkelijke leefomgeving.

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt doelen voor een goede ecologische en chemische waterkwaliteit in 2027 en verder.

2. Waarom een gemeentelijk KRW-actieplan?

Gemeenten kunnen via hun beleid, beheer en projecten een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de KRW-doelen.

Een gemeentelijk KRW-actieplan helpt om deze kansen in beeld te brengen, te organiseren en te borgen.

3. De handreiking ondersteunt de KRW-tool

Deze handreiking ondersteunt gemeenten bij het opstellen van een gemeentelijk KRW-actieplan. De handreiking vormt een praktische aanvulling op de **KRW-tool**. De tool geeft inzicht in de huidige waterkwaliteit van de KRW-waterlichamen en doorloopt de evaluatie van de bestaande inspanningen van gemeente. Deze handreiking helpt hoe de uitkomsten van de tool kunnen worden vertaald naar een uitvoerbaar gemeentelijk KRW-actieplan.

Hulpmiddel en ter inspiratie

Gebruik wat past bij jouw gemeente. Niet alles hoeft, alles mag.

Stappenplan

Duidelijke stappen voor het invullen van de KRW-tool en het opstellen van het KRW-actieplan.

KRW-tool

Inzicht in opgaven, knelpunten en kansen

Overzicht van gemeentelijke activiteiten

Koppeling met werkprocessen, lopende projecten, gebiedsprocessen en beleidsontwikkelingen, met vertaling naar financiële en organisatorische borging

Hulpmiddelen & voorbeelden

Praktische formats, voorbeelden en tips ter inspiratie

4. Resultaat & borging

Een uitvoerbaar gemeentelijk KRW-actieplan met een geprioriteerd gemeentelijk maatregelenpakket en een vertaling naar de gemeentelijke planning & control-cyclus.

5. Uitvoering & monitoring

Samen aan de slag! Uitvoeren, monitoren, evalueren en het plan periodiek actualiseren.

Waterkwaliteit structureel verankeren in de gemeentelijke organisatie.

Samen sterker

Pak het gezamenlijk op. De waterschappen en provincie stimuleren en denken mee.

Continue doorontwikkeling

Nieuwe inzichten vanuit gemeenten, waterschappen, provincies en gebiedsprocessen worden continu verwerkt in de KRW-tool.

Er zijn meerdere manieren om tot een KRW-actieplan te komen. Deze aanpak is Brabantbreed ontwikkeld en gedragen door gemeenten, waterschappen en provincie.

Begin en groei door

Start met wat nu nodig en haalbaar is. Bouw het actieplan daarna stap voor stap uit naar een hoger ambitieniveau.

Toelichting op de handreiking

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Deze handreiking biedt gemeenten een praktische werkwijze om, zelfstandig of met ondersteuning van een adviseur, een gemeentelijk KRW-actieplan op te stellen. Het actieplan vormt de basis voor besluitvorming en uitvoering binnen de gemeentelijke planning- en controlcyclus.

KRW-tool als vertrekpunt

De KRW-tool (www.gemeente-krw.nl) vormt het inhoudelijke vertrekpunt. De tool geeft allereerst inzicht in relevante KRW-waterlichamen, de huidige toestand en de waterkwaliteitsopgaven.

Ambitie en scope

Gemeenten kunnen verschillende ambitieniveaus hanteren bij het opstellen van een KRW-actieplan:

1. KRW-proof: het voldoen aan de minimale KRW-verplichtingen,
2. het bredere perspectief van Gezond Water en
3. de langetermijnvisie waarin waterkwaliteit een sturend principe wordt in ruimtelijke en beleidsmatige keuzes.

Het ambitieniveau bepaalt ook de scope van het actieplan. Naast de KRW-waterlichamen kunnen, afhankelijk van de lokale situatie, ook andere relevante wateren worden meegenomen, zoals stedelijke wateren, vijvers, zwemwateren, viswateren en waternatuur.

Deze handreiking richt zich primair op een uitvoerbaar KRW-proof actieplan (versie 1.0), met een brede blik op Gezond Water. Het actieplan biedt een basis voor verdere uitbreiding naar een hoger ambitieniveau.

Analyse van de gemeentelijke organisatie

De methode gaat ervan uit dat gemeenten niet vanaf nul beginnen. Veel gemeenten voeren al werkzaamheden uit die bijdragen aan de waterkwaliteit en beschikken over lopende projecten, gebiedsontwikkelingen en beheerprogramma's.

De KRW-tool (www.gemeente-krw.nl) ondersteunt gemeenten bij het evalueren van zeven gemeentelijke 'werkprocessen' die invloed hebben op de waterkwaliteit: Ruimtelijke ordening, rioolbeheer, oppervlaktewater, groenbeheer, bodembeheer, communicatie en participatie en vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH).

Deze werkprocessen zijn geen formele afdelingen of bedrijfsprocessen, maar vormen een praktische indeling om de gemeentelijke bijdrage aan de waterkwaliteit systematisch te

analyseren. Binnen één werkproces kunnen meerdere beleidsvelden, teams, projecten en producten samenkomen. Omgekeerd kunnen werkzaamheden uit één proces over meerdere werkprocessen zijn verdeeld. De exacte inrichting verschilt per gemeente.

Van analyse naar actieplan

De analyse resulteert in een gemeentelijk maatregelenpakket met drie typen maatregelen:

1. Proces- en organisatiemaatregelen: gericht op het verbeteren en structureel borgen van waterkwaliteit binnen beleid, beheer, werkprocessen, samenwerking en de gemeentelijke organisatie.
2. Uitvoeringsmaatregelen, onderverdeeld in:
 - 2a. No-regretmaatregelen: vragen weinig extra inspanning of investeringen en bieden in vrijwel alle situaties meerwaarde.
 - 2b. Knelpuntgerichte maatregelen: voor specifieke waterkwaliteitsproblemen, gebaseerd op een nadere analyse van bronnen, stressoren en waterkwaliteitsknelpunten.

De maatregelen worden vertaald naar de gemeentelijke organisatie. Per maatregel worden de verantwoordelijke organisatieonderdelen, taakhouders, de productverantwoordelijke, de koppeling met de gemeentelijke begrotingsstructuur (BBV) en de bestuurlijke en financiële borging vastgelegd.

Beoogd resultaat

Afhankelijk van de gemeentelijke organisatie kan het KRW-actieplan leiden tot een managementvoorstel, collegevoorstel, uitvoeringsprogramma of een andere passende vorm voor borging in de eigen organisatie. Er is een productverantwoordelijke nodig die zorg draagt voor de coördinatie, monitoring en bestuurlijke borging van het actieplan.

Het uiteindelijke doel is waterkwaliteit structureel te verankeren in beleid, beheer, uitvoering en de gemeentelijke bedrijfsvoering. Door de KRW-opgave te koppelen aan de doelstellingen van de Omgevingswet krijgt waterkwaliteit een duurzame plaats binnen de gemeentelijke organisatie.

Het gemeentelijk KRW-actieplan is een integraal product dat wordt opgesteld en uitgevoerd door meerdere gemeentelijke vakgebieden. Er is geen sprake van een nieuw beleidsveld, het doel is een impuls te geven aan de bestaande gemeentelijke werkwijze en de bijdrage gericht op een goede waterkwaliteit.

Stappenplan

Een overzicht van de zeven stappen. Klik op een stap voor verdere toelichting.

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

1. Start-up en
scopebepaling

Start-up en scopebepaling

Inrichten van de projectorganisatie, gezamenlijk inzicht krijgen in de gemeentelijke waterkwaliteitsopgave, vaststellen van het ambitieniveau en de scope en de gemeentelijke organisatie voorbereiden op de evaluatie van de zeven gemeentelijke werkprocessen.

2. Inventarisatie
en
evaluatie

Inventarisatie en evaluatie van gemeentelijke werkprocessen

Inzicht krijgen in bestaande gemeentelijke bijdragen aan waterkwaliteit binnen de zeven gemeentelijke werkprocessen. Bestaande maatregelen, beleid en werkwijzen worden geëvalueerd en kansen voor verbetering binnen de bestaande gemeentelijk werkprocessen worden in beeld gebracht.

3. Inventarisatie
van
maatregelen

Inventarisatie van mogelijke maatregelen

Inzicht krijgen in mogelijke maatregelen in de gemeentelijke werkprocessen die direct bijdragen aan betere waterkwaliteit. Per maatregel worden onder andere uitvoerbaarheid, benodigde middelen en mogelijke bestuurlijke verankering in beeld gebracht.

4. Analyse en
doelgerichte
maatregelen

Waterkwaliteitsanalyse en doelgerichte maatregelen

Analyseren van waterkwaliteitsknelpunten, bronnen en stressoren binnen de gekozen scope. Op basis hiervan worden aanvullende doelgerichte maatregelen bepaald die gericht bijdragen aan het oplossen van lokale waterkwaliteitsproblemen.

5. Borging en
actieplan

Borging en actieplan

Vastleggen van maatregelen in een uitvoerbaar KRW-actieplan. Hierbij worden verantwoordelijkheden, prioriteiten, benodigde middelen en mogelijke verankering binnen beleid, programma's en begrotingen uitgewerkt.

6. Kwalitatieve
reflectie

Kwalitatieve (en kwantitatieve) reflectie op de verwachte bijdrage

Reflecteren op de verwachte bijdrage van de gemeentelijke inzet aan de totale waterkwaliteitsopgave en de KRW-doelen. Hierbij wordt ook gekeken naar de invloed van maatregelen in niet-KRW-wateren en andere wateren binnen de gemeentelijke scope op de kwaliteit van KRW-waterlichamen. Waar mogelijk wordt deze bijdrage kwalitatief of kwantitatief onderbouwd, inclusief onzekerheden en resterende opgaven.

7. Besluitvorming

Het schrijven van een basis voor besluitvorming

Het gemeentelijk KRW-actieplan gereedmaken voor de besluitvorming binnen de gemeente. Afhankelijk van de gemeentelijke werkwijze kan dit leiden tot een managementvoorstel, collegevoorstel, uitvoeringsprogramma of een andere passende vorm van besluitvorming.

Stappenplan

1. Start-up en scopebepaling

2. Evaluatie werkprocessen

3. Inventarisatie maatregelen

4. Analyse en doelgerichte maatregelen

5. Borging en actieplan

6. Kwalitatieve reflectie

7. Besluitvorming

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Stap 1: Inrichten van de projectorganisatie, gezamenlijk inzicht krijgen in de gemeentelijke waterkwaliteitsopgave, vaststellen van het ambitieniveau en de scope en de gemeentelijke organisatie voorbereiden op de evaluatie van de zeven gemeentelijke werkprocessen.

Werksaamheden

- **Projectorganisatie inrichten:** Vaststellen van projectteam, rollen, verantwoordelijkheden en samenwerking met waterschap, provincie en omgevingsdienst. Bepaal welke afdeling productverantwoordelijk wordt voor het gemeentelijk KRW-actieplan.
- **Globale water- en bodemsysteemverkenning:** In beeld brengen van de relevante KRW-waterlichamen, overige wateren en de belangrijkste kenmerken van het bodem- en watersysteem. Dit geeft een eerste beeld van de waterkwaliteitsopgave en helpt bij het bepalen van de ambitie, de scope en de belangrijkste aandachtspunten. Gebruik hiervoor de KRW-tool (www.gemeente-krw.nl) als startpunt en vul deze waar nodig aan met beschikbare bodem- en watersysteeminformatie.
- **Ambitieniveau en scope:** Vaststellen van het gewenste ambitieniveau (KRW-proof, Gezond Water of waterkwaliteit als sturend principe) en de scope. Daarbij wordt bepaald welke wateren onderdeel zijn van de analyse (KRW-waterlichamen en, afhankelijk van het ambitieniveau, ook andere relevante wateren zoals stedelijk water, vijvers, grondwater en zwemwater).
- **Gemeentelijke werkprocessen en betrokken afdelingen in kaart brengen:** Vaststellen welke afdelingen, beleidsvelden en medewerkers betrokken zijn bij de [zeven werkprocessen](#) en welke rol zij hebben in het vervolgtraject. Deel vooraf de benodigde informatie (zie hoofdstuk 3) per werkproces met de betrokken medewerkers zodat zij zich kunnen voorbereiden op de evaluatie.
- **Financiële en organisatorische verankering voorbereiden:** Betrekken van een financieel adviseur en koppelen van de gemeentelijke werkprocessen aan gemeentelijke programma's, producten en BBV-taakvelden, zodat later inzicht ontstaat in eigenaarschap, budgetten en financieringsmogelijkheden.
- **Beleidsmatige verankering inventariseren:** In kaart brengen welke bestaande beleidsdocumenten, beheerplannen en uitvoeringsprogramma's relevant zijn voor het opnemen van toekomstige KRW-maatregelen.

Betrokkenen

- Bestuurlijk en ambtelijk opdrachtgever / projectleider
- Beleidsmedewerkers
- Waterschap, provincie en omgevingsdienst
- Financieel adviseur

Resultaat

- Eerste inzicht in de gemeentelijke waterkwaliteitsopgave
- Projectorganisatie met productverantwoordelijke en betrokken taakhouders
- Vastgestelde scope en ambitieniveau
- Overzicht gemeentelijke werkprocessen ↔ afdelingen ↔ programma's ↔ producten

Stappenplan

1. Start-up en scopebepaling

2. Evaluatie werkprocessen

3. Inventarisatie maatregelen

4. Analyse en doelgerichte maatregelen

5. Borging en actieplan

6. Kwalitatieve reflectie

7. Besluitvorming

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Stap 2: Inzicht krijgen in bestaande gemeentelijke bijdragen aan waterkwaliteit. Bestaande maatregelen, beleid en werkwijzen worden geëvalueerd en kansen voor verbetering binnen de bestaande gemeentelijk werkprocessen worden in beeld gebracht.

Werkzaamheden

- **KRW-tool gezamenlijk doorlopen:** Doorlopen van de KRW-tool (www.gemeente-krw.nl) samen met de vertegenwoordigers van de zeven werkprocessen. Gebruik de vragen uit de tool als leidraad voor het gesprek en leg de uitkomsten direct vast. Hiermee ontstaat inzicht in welke maatregelen, werkwijzen, beleidsinstrumenten, ambities en samenwerkingen momenteel aanwezig zijn binnen de gemeente.
 - **Huidige verankering in beeld brengen:** Inventariseren waar bestaande maatregelen zijn verankerd, welke afdelingen verantwoordelijk zijn en welke maatregelen afhankelijk zijn van externe partijen zoals het waterschap, de omgevingsdienst of de provincie.
 - **Lopende gebiedsgerichte projecten inventariseren:** In beeld brengen welke gebiedsgerichte maatregelen, projecten en samenwerkingen al bijdragen aan de waterkwaliteitsopgave.
- **Werkprocessen evalueren:** Beoordelen waar de gemeente al bijdraagt aan de waterkwaliteit, waar verbeterkansen liggen en welke aanvullende maatregelen mogelijk zijn.

Benodigde informatie en hulpmiddelen

- KRW-tool (www.gemeente-krw.nl)
- [Bijlage A: Overzicht van de werkprocessen](#)

Resultaat

- Inge vulde KRW-tool
- Overzicht van bestaande inspanningen en beleidsinstrumenten
- Overzicht van kansen en knelpunten per werkproces
- Concept actieplan

Stappenplan

1. Start-up en scopebepaling

2. Evaluatie werkprocessen

3. Inventarisatie maatregelen

4. Analyse en doelgerichte maatregelen

5. Borging en actieplan

6. Kwalitatieve reflectie

7. Besluitvorming

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Stap 3: Inzicht krijgen in mogelijke maatregelen in de gemeentelijke werkprocessen die direct bijdragen aan betere waterkwaliteit. Hierbij ligt de nadruk op proces- en organisatiemaatregelen en eenvoudig uitvoerbare no-regret maatregelen.

Werkzaamheden

- **Proces- en organisatiemaatregelen (1):** Inventariseren welke aanpassingen in beleid, beheer, werkprocessen, samenwerking en de gemeentelijke organisatie bijdragen aan een betere borging van waterkwaliteit. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het aanpassen van beleidskaders, werkwijzen, beheerprocessen, samenwerking of verantwoordelijkheden.
- **No-regret maatregelen (2a):** Inventariseren van eenvoudig uitvoerbare maatregelen die binnen bestaande werkzaamheden, projecten of beheeractiviteiten kunnen worden meegenomen en direct bijdragen aan een betere waterkwaliteit.
- **Maatregelen organisatorisch en financieel vertalen:** Per maatregel bepalen binnen welk BBV-taakveld de maatregel valt, aan welk beleids- of beheerproduct de maatregel wordt gekoppeld en welk type kosten hierbij hoort.
- **KPI's en monitoring uitwerken:** Per maatregel bepalen hoe voortgang en resultaten kunnen worden gevolgd, inclusief mogelijke KPI's, streefwaarden en meetmethoden.
- **Benodigde middelen en kosten inschatten:** Per maatregel een eerste inschatting maken van benodigde capaciteit, middelen en budgetten, inclusief onderscheid tussen bestaande budgetten en aanvullende investeringen.

Benodigde informatie en hulpmiddelen

- [Bijlage C Mogelijke maatregelen](#)
- [Bijlage A: Vertaling naar organisatorische en financiële borging](#)

Resultaat

- Eerste set maatregelen per werkproces
- Overzicht KPI's en koppeling met bestaand beleid
- Inzicht in benodigde extra middelen

Stappenplan

1. Start-up en scopebepaling

2. Evaluatie werkprocessen

3. Inventarisatie maatregelen

4. Analyse en doelgerichte maatregelen

5. Borging en actieplan

6. Kwalitatieve reflectie

7. Besluitvorming

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Stap 4: Bepalen welke aanvullende maatregelen nodig zijn om specifieke waterkwaliteitsknelpunten op te lossen. De diepgang van deze stap is afhankelijk van het gekozen ambitieniveau en de beschikbare informatie.

Werkzaamheden

- **Waterkwaliteitsopgave analyseren:** Verdiepen van de globale water- en bodemsysteemverkenning uit stap 1 met een inhoudelijke analyse van de waterkwaliteit. Breng de belangrijkste chemische en ecologische knelpunten, bronnen en stressoren binnen de gekozen scope in beeld.
- **Knelpuntgerichte maatregelen (2b):** Bepalen welke aanvullende maatregelen nodig zijn om de geconstateerde waterkwaliteitsknelpunten aan te pakken.
- **Maatregelen beoordelen en prioriteren:** Beoordelen van de procesmaatregelen (1), no-regret maatregelen (2a) en knelpuntgerichte maatregelen (2b) aan de hand van een afwegingskader, bijvoorbeeld een MCA. Daarbij kunnen onder andere effectiviteit, uitvoerbaarheid, kosten, beheerinspanning, samenwerking en koppelkansen worden meegewogen.
- **Handelingsperspectief opstellen:** Vertalen van de analyse en prioritering naar een onderbouwd maatregelenpakket dat als basis dient voor het KRW-actieplan.

Benodigde informatie en hulpmiddelen

- [Waterkwaliteit - Kennisportaal Klimaatadaptatie](#)
- [Bijlage C Mogelijke maatregelen](#)
- [Bijlage D Hulpmiddel voor een afwegingskader](#)

Resultaat

- Verdiepende analyse van de huidige waterkwaliteit binnen de gekozen scope
- Overzicht van knelpuntgerichte maatregelen
- Geprioriteerd integraal maatregelenpakket als basis voor het KRW-actieplan
- Eventuele benodigde vervolgonderzoeken

Stappenplan

1. Start-up en scopebepaling

2. Evaluatie werkprocessen

3. Inventarisatie maatregelen

4. Analyse en doelgerichte maatregelen

5. Borging en actieplan

6. Kwalitatieve reflectie

7. Besluitvorming

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Stap 5: Vastleggen van maatregelen in een uitvoerbaar en bestuurlijk hanteerbaar KRW-actieplan. Hierbij worden verantwoordelijkheden, prioriteiten, benodigde middelen en mogelijke verankering binnen beleid, programma's en begrotingen uitgewerkt.

Werksaamheden

- **Bepalen van de uitvoeringsstrategie:** Vaststellen welke maatregelen direct uitvoerbaar zijn en welke maatregelen worden meegenomen bij toekomstige herzieningen van beleid, beheerplannen of uitvoeringsprogramma's.
- **Organisatorische en financiële verankering uitwerken:** Per maatregel vastleggen binnen welk gemeentelijk product deze wordt uitgevoerd, wie productverantwoordelijk is en welke afdelingen als taakhouder betrokken zijn bij de uitvoering. Leg daarnaast de koppeling vast met het BBV-taakveld, programma en de wijze van financiële dekking.
- **Uitvoeringsagenda opstellen:** Vastleggen welke maatregelen worden uitgevoerd, wanneer deze worden uitgevoerd en welke afdelingen, teams en externe partijen daarbij betrokken zijn.
- **Monitoring en rapportage uitwerken:** Vastleggen hoe voortgang, resultaten en KPI's worden gemonitord en op welke wijze hierover wordt gerapporteerd.
- **Financiële onderbouwing opstellen:** Inzichtelijk maken welke middelen nodig zijn, welke maatregelen binnen bestaande budgetten kunnen worden uitgevoerd en voor welke maatregelen aanvullende besluitvorming of financiering nodig is.
- **KRW-actieplan opstellen:** Alle maatregelen, verantwoordelijkheden, planning, monitoring en financiële onderbouwing samenbrengen in het gemeentelijke KRW-actieplan.

Benodigde informatie en hulpmiddelen

- [Bijlage E Inhoudsopgave van het KRW-actieplan](#)
- [Bijlage F Voorbeelden beheerplan](#)

Resultaat

- Gemeentelijk KRW-actieplan, incl.:
 - Uitvoeringsagenda
 - Verankering in reguliere beleidsprocessen
 - Een opdracht aan de omgevingsdiensten
 - Systematiek voor monitoring en rapportage

Stappenplan

1. Start-up en scopebepaling

2. Evaluatie werkprocessen

3. Inventarisatie maatregelen

4. Analyse en doelgerichte maatregelen

5. Borging en actieplan

6. Kwalitatieve reflectie

7. Besluitvorming

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Stap 6: Reflecteren op de verwachte bijdrage van de gemeentelijke inzet aan de totale waterkwaliteitsopgave en de KRW-doelen. Waar mogelijk wordt deze bijdrage kwalitatief of kwantitatief onderbouwd, inclusief onzekerheden en resterende opgaven.

Werksaamheden

- **Verwachte bijdrage aan de waterkwaliteitsopgave beoordelen:** Inschatten welke bijdrage het maatregelenpakket naar verwachting levert aan het verbeteren van de waterkwaliteit binnen de gekozen scope.
- **Reflecteren per inhoudelijk domein:** Beschrijven welke bijdrage het maatregelenpakket naar verwachting levert aan de thema's ecologie, voedingsstoffen en microverontreinigingen.
- **Samenhang en benedenstroomse effecten meenemen:** Beoordelen hoe de maatregelen gezamenlijk uitwerken op systeemniveau. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de effecten binnen het projectgebied, maar ook naar de invloed op benedenstroomse wateren en KRW-waterlichamen, zowel binnen als buiten de gemeentegrenzen. Ook wordt beoordeeld of maatregelen elkaar versterken of juist kunnen conflicteren met andere functies of belangen.
- **Invloed van de gemeente duiden:** Inzichtelijk maken welke bijdrage het totale maatregelenpakket levert aan de waterkwaliteitsopgave en op welke onderdelen de gemeente daadwerkelijk invloed kan uitoefenen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen directe invloed, indirecte invloed en effecten die afhankelijk zijn van andere partijen of ontwikkelingen. Hierbij wordt ook benoemd welke effecten onzeker zijn en welke aannames zijn gedaan.
- **Meerwaarde van het maatregelenpakket samenvatten:** Reflecteren op de totale bijdrage van het KRW-actieplan aan de lokale en regionale waterkwaliteitsopgave.

Benodigde informatie en hulpmiddelen

- Betrek het waterschap om de effecten van het maatregelenpakket op boven- en benedenstroomse wateren en KRW-waterlichamen te beoordelen.

Resultaat

- Reflectie op doelmatigheid en effectiviteit
- Objectief beeld van gemeentelijke bijdrage
- Overzicht van onzekerheden en afhankelijkheden

Stappenplan

1. Start-up en scopebepaling

2. Evaluatie werkprocessen

3. Inventarisatie maatregelen

4. Analyse en doelgerichte maatregelen

5. Borging en actieplan

6. Kwalitatieve reflectie

7. Besluitvorming

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Stap 7: Het gemeentelijk KRW-actieplan gereedmaken voor de besluitvorming binnen de gemeente. Afhankelijk van de gemeentelijke werkwijze kan dit leiden tot een managementvoorstel, collegevoorstel, uitvoeringsprogramma of een andere passende vorm van besluitvorming.

Werksaamheden

- **Besluitvormingsvoorstel opstellen:** Beschrijven van de aanleiding, waterkwaliteitsopgave, voorgestelde aanpak, verwachte bijdrage aan de KRW-doelen, financiële consequenties en vervolgstappen.
- **Beslispunten uitwerken:** Vastleggen welke besluiten worden gevraagd ten aanzien van het KRW-actieplan, de uitvoering van maatregelen en de benodigde middelen.
- **Uitvoeringsstrategie vertalen naar bestuurlijke keuzes:** Onderscheid maken tussen maatregelen die direct kunnen worden uitgevoerd en maatregelen die worden meegenomen bij toekomstige herzieningen van beleid, beheerplannen of uitvoeringsprogramma's.
- **Gevolgen van handelen en niet-handelen beschrijven:** Inzichtelijk maken wat de gevolgen zijn voor de waterkwaliteit, de KRW-opgave, de gemeentelijke organisatie en eventuele risico's wanneer maatregelen wel of niet worden uitgevoerd. Daarbij wordt ook ingegaan op afhankelijkheden van andere partijen, raakvlakken met andere beleidsopgaven en de effecten op boven- en benedenstroomse wateren en partijen.

Benodigde informatie en hulpmiddelen

Resultaat

- Definitief gemeentelijk KRW-actieplan.
- Besluitvormingsvoorstel passend bij de gemeentelijke organisatie.
- Voorbereiding op bestuurlijke en/of ambtelijke besluitvorming.

Bijlagen

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

De hoofdonderdelen van de handreiking verwijzen op verschillende plaatsen naar de onderstaande tabbladen en bijlagen.

De bijlagen bestaan uit:

- A. Overzicht van gemeentelijke 'werkprocessen' en vertaling naar de gemeentelijke begrotingsstructuur
- B. Relevante documenten, landelijke en regionale hulpmiddelen
- C. Hulpmiddelen voor mogelijke maatregelen
- D. Hulpmiddel voor een afwegingskader
- E. Inhoudsopgave gemeentelijk KRW-actieplan
- F. Voorbeelden van beheerproducten
- G. Begrippenlijst

Bijlagen

A. Overzicht van gemeentelijke 'werkprocessen' en vertaling naar de gemeentelijke begrotingsstructuur

Voorblad

Overzicht

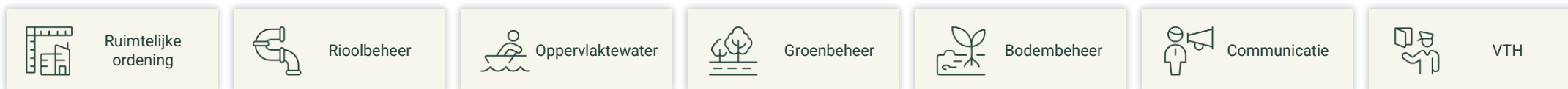
Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Inhoudelijke KRW-analyse en maatregelenpakket op basis van de gemeentelijke werkprocessen

De KRW-tool ondersteunt gemeenten bij het systematisch evalueren van de zeven gemeentelijke werkprocessen. Deze handreiking bevat per werkproces (via de onderstaande knoppen) een toelichting op de relatie met de KRW, een checklist met benodigde informatie voor de evaluatie en mogelijke maatregelen. Deze werkprocessen zijn geen formele afdelingen of bedrijfsprocessen, maar vormen een praktische indeling om de gemeentelijke bijdrage aan de waterkwaliteit systematisch te analyseren. Binnen één werkproces kunnen meerdere beleidsvelden, teams, projecten en producten samenkomen. Omgekeerd kunnen werkzaamheden uit één proces over meerdere werkprocessen zijn verdeeld. De exacte inrichting verschilt per gemeente.

Vertaling naar organisatorische en financiële borging

Na de inhoudelijke uitwerking worden de maatregelen voor de financiële borging vertaald naar de gemeentelijke begrotingsstructuur (BBV). Maatregelen worden daarmee onderdeel van de eigen P&C-cyclus wat bijdraagt aan een organisatie brede borging. De eerste stap is het bepalen welke BBV-taakvelden relevant zijn voor ieder werkproces. Tabel 1 geeft hiervan een indicatief overzicht. De uiteindelijke indeling kan per gemeente verschillen.

Op basis van deze koppeling kunnen de afzonderlijke KRW-maatregelen worden vertaald naar de gemeentelijke begrotingsstructuur. Per maatregel wordt vastgelegd:

- binnen welk BBV-taakveld de maatregel valt;
- aan welk beleids- of beheerproduct de maatregel wordt gekoppeld;
- of de maatregel onderdeel is van een beleidsproces of beheerproces;
- welk type kosten hierbij hoort (exploitatie, investering, eigen formatie of kosten derden);
- of deze kosten structureel of incidenteel zijn.

Tabel 2 laat aan de hand van voorbeelden zien hoe KRW-maatregelen kunnen worden gekoppeld aan BBV-taakvelden, gemeentelijke producten en de benodigde financiële dekking. De precieze indeling verschilt per gemeente. Deze tabel is de praatplaat richting financiën: het laat zien dat KRW maatregelen niet één potje raken, maar meerdere taakvelden. De vertaling naar de begrotingsstructuur vormt de basis voor de bestuurlijke besluitvorming. Werk dit samen uit met de financieel adviseur en de betrokken productverantwoordelijken.

Tabel 1: Indicatieve koppeling werkproces en BBV-taakveld

Werkproces	Mogelijk relevant BBV-taakveld
Ruimtelijke ordening	8.1 Ruimtelijke ordening, 8.2 Grondexploitatie, 8.3 Wonen en bouwen
Rioolbeheer	7.2 Riolerings
Oppervlaktewater	7.4 Milieubeheer, 5.7 Openbaar groen
Groenbeheer	5.7 Openbaar groen
Bodembeheer	7.4 Milieubeheer
Communicatie en participatie	6.1 Burgerparticipatie, 0.4 Overhead
VTH	1.2 Veiligheid (VTH), 7.4 Milieubeheer
Overkoepelend	0.4 Overhead

Tabel 2: Voorbeeldmaatregelen vertaald naar de gemeentelijke begrotingsstructuur

Voorbeeldmaatregel	BBV-taakveld	Land in	Proces	Product	Type kosten	Productverantwoordelijke	Taakhouders
Waterkwaliteit opnemen in het omgevingsplan	8.1 Ruimtelijke ordening	Beleid	Actualiseren Omgevingsplan	Omgevingsplan	Eigen formatie	Team RO	RO, Water
Riooloverstorten verminderen	7.2 Riolerings	Beheer	Uitvoering rioolbeheer	Rioleringsbeheer	Investering	Team Water & Riolerings	Groen
Ecologisch maaibeheer uitvoeren	5.7 Openbaar groen	Beheer	Uitvoering groenonderhoud	Groenbeheer	Exploitatie	Team Groenbeheer	Water, Projecten
Bewustwordings-campagne waterkwaliteit uitvoeren	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Beleid	Communicatieprogramma opstellen	Communicatieprogramma	Eigen formatie / kosten derden	Team communicatie	Communicatie, Water

Bijlagen

[Terug naar
bijlage A](#)

Ruimtelijke
ordening

Rioolbeheer

Oppervlaktewater

Groenbeheer

Bodembeheer

Communicatie

VTH

[Voorblad](#)

[Overzicht](#)

[Toelichting](#)

[Stappenplan](#)

[Bijlagen](#)

KRW-relevantie van ruimtelijke ordening

Gemeenten beïnvloeden via ruimtelijke planvorming de inrichting van het bodem- en watersysteem. Keuzes over gebiedsontwikkeling, verharding, waterberging, infiltratie en het gebruik van gronden bepalen hoe water door een gebied stroomt en in welke mate verontreinigingen het oppervlaktewater bereiken. Door water en bodem als sturend principe mee te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen kunnen negatieve effecten op de waterkwaliteit worden voorkomen en ontstaat ruimte voor een robuust watersysteem. Dit sluit aan bij de uitgangspunten van de Droogteagenda Brabant, waarin water en bodem sturend zijn en water zoveel mogelijk wordt vastgehouden, geïnfiltreerd en benut binnen het gebied. Belangrijke aangrijpingspunten zijn het beperken van verharding, het realiseren van waterberging, het voorkomen van bouwen op kwetsbare locaties en het meenemen van bodem- en waterkwaliteit als randvoorwaarde bij ruimtelijke plannen.

Daarnaast kunnen gemeenten via instrumenten zoals pachtbeleid, inrichtingseisen en het omgevingsplan bijdragen aan het verminderen van emissies en het verbeteren van de chemische en ecologische waterkwaliteit.

Benodigde informatie voor de evaluatie

- Relevante beleidsdocumenten, zoals omgevingsvisie, omgevingsplan, water- en bodembeleid, klimaatadaptatiebeleid, groenblauwe visies en Droogteagenda Brabant.
- Pachtbeleid, verhardingsnormen/hemelwaterbeleid, waterbergingsnormen en toepassing van water- en bodemtoetsen.
- Werkwijze bij nieuwe ontwikkelingen, herstructurering en gebiedsontwikkeling, inclusief hoe waterkwaliteit daarin wordt meegenomen.
- Overzicht van kwetsbare locaties (beekdalen, waterbergingsgebieden, natte natuur) en eventuele beleidsmatige bescherming daarvan.

Mogelijke maatregelen

- Duurzame pacht en grondgebruik – beperken van uitspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen.
- Beperken van verharding – vergroten van infiltratie en verminderen van afstroming van verontreinigd hemelwater.
- Waterberging en infiltratie – vasthouden van water en verminderen van piekbelasting op oppervlaktewater.
- Water en bodem als randvoorwaarde – waterkwaliteit expliciet meewegen bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- Beschermen van kwetsbare gebieden – voorkomen van aantasting van beekdalen, waterbergingsgebieden en ecologisch waardevolle locaties.

Klik hier voor meer
mogelijke maatregelen
en informatie

Ruimtelijke
ordening

Rioolbeheer

Oppervlaktewater

Groenbeheer

Bodembeheer

Communicatie

VTH

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

KRW-relevantie van rioolbeheer

De gemeentelijke werkzaamheden rondom riolering zijn KRW-relevant omdat zij direct invloed hebben op emissies naar oppervlaktewater. Hoewel stedelijke emissies niet altijd de grootste bron van waterkwaliteitsproblemen zijn, kunnen foutaansluitingen, overstorten, hemelwaterafvoer en onvoldoende functionerende afvalwatersystemen lokaal een belangrijke bijdrage leveren aan de belasting van wateren met nutriënten, bacteriën, metalen, PAK's en microverontreinigingen. Gemeenten kunnen deze belasting verminderen door foutaansluitingen op te sporen en te herstellen, overstorten te monitoren en te reduceren, hemelwater af te koppelen van het gemengde rioolstelsel en rioolstelsels doelmatig te beheren. Ook het beheer van IBA's en het toepassen van natuurlijke zuiveringsvoorzieningen bij overstorten kunnen bijdragen. De herziene Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater versterkt deze opgave op het beperken van emissies, het verminderen van overstorten en het beter omgaan met hemelwater. Hierdoor sluiten maatregelen binnen het rioolbeheer niet alleen aan bij de KRW-doelen, maar aan de Europese afvalwaterrichtlijn. Vooral in kleinere en ecologisch kwetsbare wateren kan een bronaanpak binnen het rioolbeheer een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de KRW-doelen.

Benodigde informatie voor de evaluatie

- Relevante beleid- en beheerplannen, zoals WRP, SSW, rioolbeheerplannen, etc.
- Informatie over foutaansluitingen, overstorten, afkoppelmaatregelen en rioolvervangings.
- Overzicht van monitoring van overstorten en waterkwaliteitsgerelateerde rioolmaatregelen.
- Overzicht van IBA's en eventuele natuurlijke nazuiveringsvoorzieningen.

Mogelijke maatregelen

- Aanpak van foutaansluitingen – voorkomen van directe lozingen van afvalwater op oppervlaktewater.
- Monitoring van overstorten – inzicht verkrijgen in frequentie, omvang en effecten van overstorten.
- Overstortreductie – verminderen van lozingen vanuit het gemengde rioolstelsel.
- Onderhoud van het rioolstelsel – voorkomen van lekkages, verstoppingen en ongewenste emissies.
- Beheer van IBA's – waarborgen van een goede zuivering in het buitengebied.
- Natuurlijke nazuivering – toepassen van voorzieningen die verontreinigingen afvangen voordat deze het oppervlaktewater bereiken.

Klik hier voor meer
mogelijke maatregelen
en informatie

Bijlagen

[Terug naar
bijlage A](#)

Ruimtelijke
ordening

Rioolbeheer

Oppervlaktewater

Groenbeheer

Bodembeheer

Communicatie

VTH

[Voorblad](#)

[Overzicht](#)

[Toelichting](#)

[Stappenplan](#)

[Bijlagen](#)

KRW-relevantie van oppervlaktewaterbeheer

Gemeenten zijn voor een belangrijk deel van het stedelijke watersysteem verantwoordelijk voor beleid, beheer en inrichting. Via deze werkzaamheden kunnen zij bijdragen aan zowel de chemische als de ecologische waterkwaliteit. Welke organisatieonderdelen hierbij betrokken zijn verschilt per gemeente.

Belangrijke aandachtspunten zijn het voorkomen van verspreiding van invasieve exoten, het onderhouden van watergangen, het verwijderen van verontreinigd slib door te baggeren en het verbeteren van de ecologische inrichting van oevers en vijvers. Ook het beperken van zwerfvuil, het vervangen van gecreosoteerde beschoeiingen en het reguleren van recreatief gebruik dragen bij aan het verminderen van verontreinigingen en verstoringen. Daarnaast bieden natuurvriendelijke oevers kansen om biodiversiteit te versterken en natuurlijke zuiveringsprocessen te stimuleren. Door gericht beheer van stedelijk oppervlaktewater kunnen gemeenten een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van zowel de chemische als ecologische KRW-doelen.

Benodigde informatie voor de evaluatie

- Relevante beleid- en beheerplannen voor stedelijk water en afspraken met het waterschap.
- Informatie over onderhoud van watergangen, baggerbeheer en natuurvriendelijke oevers.
- Overzicht van stedelijke vijvers, recreatief medegebruik en beheer van zwerfvuil.
- Inventarisaties van invasieve exoten en gecreosoteerde beschoeiingen.

Mogelijke maatregelen

- Ecologisch beheer van watergangen – verbeteren van leefgebieden voor planten en dieren.
- Onderhoud en baggerbeheer – verwijderen van slib, afval en andere bronnen van waterkwaliteitsproblemen.
- Natuurvriendelijke oevers – versterken van biodiversiteit en natuurlijke zuivering.
- Beheer van stedelijke vijvers – voorkomen van eutrofiëring, blauwalgen en zuurstofproblemen.
- Aanpak van zwerfafval en exoten – verminderen van verstoring van het watersysteem.
- Recreatief medegebruik – beschermen van kwetsbare oevers en natuurwaarden.
- Vervangen van uitlogende materialen – voorkomen van emissies van schadelijke stoffen naar het water.

Klik hier voor meer
mogelijke maatregelen
en informatie

Bijlagen

[Terug naar
bijlage A](#)

Ruimtelijke
ordening

Rioolbeheer

Oppervlaktewater

Groenbeheer

Bodembeheer

Communicatie

VTH

[Voorblad](#)

[Overzicht](#)

[Toelichting](#)

[Stappenplan](#)

[Bijlagen](#)

KRW-relevantie van groenbeheer

De inrichting en het beheer van openbaar groen dragen bij aan een gezonde waterkwaliteit doordat groen water kan vasthouden, infiltratie bevordert en verontreinigingen kan afvangen voordat deze het oppervlaktewater bereiken. Ecologisch maaibeheer langs watergangen kan bijdragen aan een betere biodiversiteit en het verminderen van nutriëntenbelasting. Daarnaast kan de inrichting van groenstroken, bermen en parken helpen om water langer vast te houden en de infiltratie te vergroten. Ook het beheer van ganzenpopulaties en andere overlastgevende soorten kan bijdragen aan het verminderen van nutriënten- en bacteriologische belasting van wateren. Door groenblauwe verbindingen te realiseren ontstaat bovendien meer samenhang tussen leefgebieden van planten en dieren. Groenbeheer biedt daarmee kansen om zowel de waterkwaliteit als de ecologische kwaliteit van het stedelijke watersysteem structureel te verbeteren.

Afhankelijk van de gemeentelijke organisatie kunnen deze werkzaamheden onderdeel zijn van verschillende beleids- en beheerprocessen, zoals openbaar groen, wegen, recreatie of duurzaamheid.

Benodigde informatie voor de evaluatie

- Relevante beleid- en beheerplannen, zoals biodiversiteitsbeleid en ecologische beheerafspraken.
- Werkwijze voor maaibeheer, boom- en bladbeheer en inrichting van openbaar groen.
- Overzicht van groenblauwe verbindingen en ecologische structuren.

Mogelijke maatregelen

- Ecologisch maaibeheer – bevorderen van biodiversiteit en beperken van nutriëntenbelasting.
- Aanpak van overlastgevende soorten – verminderen van vervuiling door bijvoorbeeld ganzen.
- Groene inrichting van de openbare ruimte – stimuleren van infiltratie en natuurlijke filtering van afstromend water.
- Boom- en bladbeheer – beperken van organische belasting van watergangen.
- Groenblauwe verbindingen – versterken van de samenhang tussen natuur- en watersystemen.

[Klik hier voor meer
mogelijke maatregelen
en informatie](#)

Bijlagen

[Terug naar
bijlage A](#)

Ruimtelijke
ordening

Rioolbeheer

Oppervlaktewater

Groenbeheer

Bodembeheer

Communicatie

VTH

[Voorblad](#)

[Overzicht](#)

[Toelichting](#)

[Stappenplan](#)

[Bijlagen](#)

KRW-relevantie van bodembeheer

Een gezond bodem- en watersysteem vormt een belangrijke basis voor een goede waterkwaliteit. Diverse gemeentelijke werkzaamheden invloed op de bodemkwaliteit en de uitwisseling tussen bodem, grondwater en oppervlaktewater. Verontreinigingen in de bodem kunnen via uitspoeling of infiltratie terechtkomen in grond- en oppervlaktewater en zo bijdragen aan overschrijdingen van KRW-normen. Gemeenten spelen een rol bij het beheren van historische bodemverontreinigingen, het begeleiden van saneringen en het toezicht op bodemonderzoeken en grondverzet. Daarnaast kan de bodem bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit door water vast te houden en verontreinigingen te filteren. Het vergroten van de infiltratiecapaciteit en sponswerking van de bodem helpt om piekafvoeren te verminderen en geeft natuurlijke processen meer tijd om stoffen af te breken of vast te leggen. Deze maatregelen sluiten direct aan bij de Droogteagenda Brabant. Ook het zorgvuldig omgaan met materialen zoals staalslakken is van belang om uitloging van schadelijke stoffen naar bodem en water te voorkomen.

Benodigde informatie voor de evaluatie

- Relevante beleid- en beheerplannen en relevante grondwaterinformatie.
- Overzicht van verontreinigde locaties, saneringen en grondwatermonitoring.
- Beleid en uitvoering rondom infiltratievoorzieningen en bodemverbetering.
- Onderhoud van wadi's, bermen en andere bodempassages.
- Projecten of maatregelen uit de Droogteagenda Brabant.

Mogelijke maatregelen

- Beheer en sanering van verontreinigde bodems – voorkomen van emissies naar grond- en oppervlaktewater.
- Verbeteren van infiltratie en sponswerking – vergroten van waterberging en natuurlijke zuivering.
- Voorkomen van nieuwe verontreinigingen – zorgvuldig omgaan met uitlogende materialen en toepassingen in de bodem.

Klik hier voor meer
mogelijke maatregelen
en informatie

Bijlagen

[Terug naar
bijlage A](#)

Ruimtelijke
ordening

Rioolbeheer

Oppervlaktewater

Groenbeheer

Bodembeheer

Communicatie

VTH

[Voorblad](#)

[Overzicht](#)

[Toelichting](#)

[Stappenplan](#)

[Bijlagen](#)

KRW-relevantie van communicatie

Een deel van de belasting van het watersysteem wordt veroorzaakt door gedrag van inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Gemeenten kunnen via communicatie, educatie en participatie bijdragen aan bewustwording en gedragsverandering. Denk hierbij aan het stimuleren van afkoppelen van hemelwater, het verminderen van verontreinigende lozingen en het bevorderen van duurzaam watergebruik. Ook kunnen gemeenten inwoners en bedrijven actief betrekken bij maatregelen die bijdragen aan een betere waterkwaliteit. Voorbeelden zijn subsidieregelingen voor afkoppelen, voorlichting over materialen die schadelijke stoffen uitlogen en samenwerking met scholen en lokale organisaties. Daarnaast kunnen meldpunten voor water- en milieuproblemen bijdragen aan het vroegtijdig signaleren van knelpunten. Hoewel communicatie op zichzelf geen waterkwaliteitsmaatregel is, kan het een belangrijke randvoorwaarde zijn voor het succesvol uitvoeren van technische en beleidsmatige maatregelen.

Benodigde informatie voor de evaluatie

- Campagnes over waterkwaliteit, klimaatadaptatie en afkoppelen.
- Samenwerking met scholen, verenigingen en maatschappelijke organisaties.
- Informatie over meldpunten voor water- en milieuproblemen.
- Overzicht van subsidieregelingen en stimuleringsmaatregelen voor inwoners.

Mogelijke maatregelen

- Bewustwording en gedragsverandering – vergroten van kennis over de invloed van menselijk handelen op waterkwaliteit.
- Educatie en samenwerking – betrekken van scholen, verenigingen en lokale organisaties.
- Signalering van knelpunten – inwoners actief betrekken bij het melden van problemen.
- Stimuleren van maatregelen op particulier terrein – bijvoorbeeld afkoppelen, vergroenen en duurzaam materiaalgebruik.
- Communicatie over specifieke emissiebronnen – zoals medicijnen, bestrijdingsmiddelen en uitlogende materialen.

Klik hier voor meer
mogelijke maatregelen
en informatie

Bijlagen

[Terug naar
bijlage A](#)

Ruimtelijke
ordening

Rioolbeheer

Oppervlaktewater

Groenbeheer

Bodembeheer

Communicatie

VTH

[Voorblad](#)

[Overzicht](#)

[Toelichting](#)

[Stappenplan](#)

[Bijlagen](#)

KRW-relevantie van VTH

Vergunningverlening, toezicht en handhaving dragen bij aan het voorkomen van verontreiniging van bodem en water. Via vergunningen kunnen gemeenten eisen stellen aan activiteiten die invloed hebben op de waterkwaliteit. Daarnaast kunnen zij door toezicht en handhaving ervoor zorgen dat regels daadwerkelijk worden nageleefd. Belangrijke aandachtspunten zijn het verkrijgen van inzicht in bestaande lozingen, het controleren van bedrijven en milieubelastende activiteiten en het voorkomen van illegale emissies naar riool of oppervlaktewater. Ook speelt dit werkproces een rol bij het snel reageren op incidenten en calamiteiten die de waterkwaliteit kunnen aantasten. Door waterkwaliteit expliciet mee te nemen bij nieuwe vergunningen en door risicogericht toezicht uit te voeren, kunnen gemeenten bijdragen aan het voorkomen van verslechtering van de waterkwaliteit. Hiermee vormt dit werkproces een belangrijke schakel tussen beleid, uitvoering en naleving van de KRW-doelen.

Benodigde informatie voor de evaluatie

- VTH-beleid, uitvoeringsprogramma's en samenwerking met de omgevingsdienst.
- Overzicht van lozingsvergunningen en KRW-relevante milieubelastende activiteiten.
- Werkwijze voor toezicht, controles en handhaving.
- Calamiteitenprocedures en toetsing van waterkwaliteit bij nieuwe vergunningen.

Mogelijke maatregelen

- Inzicht in lozingen en risico's – beter zicht krijgen op activiteiten die de waterkwaliteit beïnvloeden.
- Vergunningverlening en voorwaarden stellen – waterkwaliteit vroegtijdig meenemen bij nieuwe activiteiten.
- Toezicht en handhaving – voorkomen en aanpakken van ongewenste lozingen en overtredingen.
- Calamiteitenmanagement – snel kunnen optreden bij incidenten en verontreinigingen.
- Borgen van waterkwaliteit in nieuwe ontwikkelingen – voorkomen van verslechtering van de waterkwaliteit op de lange termijn.

Klik hier voor meer
mogelijke maatregelen
en informatie

Bijlagen

B. Relevante documenten, landelijke en regionale hulpmiddelen

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Gemeenten hoeven het wiel niet opnieuw uit te vinden. Er zijn verschillende hulpmiddelen, handreikingen en beleidsdocumenten beschikbaar die kunnen ondersteunen bij het opstellen en uitvoeren van een gemeentelijk KRW-actieplan. In deze handreiking wordt hier op relevante momenten naar verwezen. De onderstaande overzichten bieden praktische hulpmiddelen direct toepasbaar tijdens het opstellen van het actieplan en beleidskaders welke achtergrond, beleidsuitgangspunten en handelingsperspectief bieden.

1. Praktische hulpmiddelen	Wanneer gebruiken?
Gemeente-KRW-tool (www.gemeente-krw.nl)	Tijdens de inventarisatie en evaluatie van de waterkwaliteitsopgave en de gemeentelijke werkprocessen
RIONED-richtlijnen en kennisbank	Bij maatregelen rondom riolering, hemelwater en afkoppelen
Waterkwaliteit - Kennisportaal Klimaatadaptatie	Bij het uitvoeren van een waterkwaliteitsanalyse / stresstest en wanneer inspiratie nodig is voor maatregelen en praktijkvoorbeelden
STOWA – Ecologische Sleutelfactoren (ESF)	Bij het analyseren van waterkwaliteitsknelpunten en het bepalen van effectieve maatregelen, deze methode wordt onder andere gebruikt in de handreiking stresstest waterkwaliteit van STOWA.
OMWB-brief indirecte lozingen	Wanneer VTH of indirecte lozingen als aandachtspunt naar voren komen. Opdracht aan omgevingsdienst en groeimodel toezicht.
Memo Toekomstvisie Verkeerstoren Afvalwaterketen	Wanneer behoefte bestaat aan betere monitoring of datagedreven sturing. Vervolgstappen voor meten, monitoren en data-uitwisseling
Offerte opzet IBA's	Wanneer IBA's een relevant aandachtspunt zijn. Uitwerking van beheer, toezicht en mogelijke verbetermaatregelen.
2. Handreikingen en beleidskaders	Wanneer gebruiken?
Handreiking Water en Bodem	Bij ruimtelijke ontwikkelingen. Vertaling van het principe 'Water en Bodem Sturend' naar gemeentelijke planvorming
Handreiking Water en Bodem in gemeentelijke visies en programma's	Bij omgevingsvisie en programma's. Handvatten voor beleidsontwikkeling.
Handreiking Water en Bodem in het Omgevingsplan	Bij het opstellen of wijzigen van het omgevingsplan. Voorbeelden voor juridische borging
Regionaal Water en Bodem Programma (RWP) 2022 – 2027	Bij regionale afstemming. Provinciale beleidskaders.
Droogteagenda	Inspiratie en handelingsperspectief voor maatregelen die bijdragen aan water vasthouden, infiltreren, bodemverbetering, klimaatadaptatie en een robuuster watersysteem. Wanneer droogte, waterbeschikbaarheid, infiltratie en sponswerking van bodem en watersysteem relevante thema's zijn
Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater	Kaders voor het verminderen van emissies uit stedelijke afvalwatersystemen, omgaan met hemelwater en monitoring van stedelijke afvalwaterstromen. Wanneer maatregelen binnen rioolbeheer, overstorten, hemelwater of stedelijke emissies worden uitgewerkt
Analyse handelingsperspectief KRW 2027 Waterschap Aa en Maas	

Bijlagen

C. Hulpmiddelen voor mogelijke maatregelen

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Hulpmiddelen voor mogelijke maatregelen

1) In het bijgevoegde Excel-bestand is een overzicht opgenomen van mogelijke maatregelen die gemeenten kunnen inzetten om bij te dragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit. De maatregelen vormen een hulpmiddel om kansen, prioriteiten en uitvoerbaarheid binnen de gemeentelijke organisatie inzichtelijk te maken. Per maatregel is informatie opgenomen die gemeenten kan ondersteunen bij de afweging, programmering en uitwerking van maatregelen. Daarbij wordt onder andere aandacht besteed aan:

- Verankering
 - Het type kosten dat met de maatregel samenhangt (bijvoorbeeld incidenteel, structureel, cyclisch beheer of investering);
 - De benodigde inzet van interne en/of externe capaciteit;
 - Mogelijke afhankelijkheden van andere projecten, programma's of gebiedsontwikkelingen;
 - Mogelijke beleidsdocumenten waarin de maatregel kan worden verankerd;
 - Koppelkansen met andere opgaven, zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit, recreatie, gezondheid of de energietransitie.
- Doelmatigheid
 - De verwachte bijdrage van de maatregel aan de waterkwaliteitsopgave;
 - Of de maatregel generiek toepasbaar is of juist afhankelijk is van lokale omstandigheden en specifieke waterkwaliteitsknelpunten;
- Monitoring en sturing
 - Mogelijke KPI's;

2) Via de onderstaande link is informatie te vinden over de effecten van klimaatadaptatiemaatregelen op de waterkwaliteit. Deze hulpmiddelen kunnen gebruikt worden om keuzes te maken voor gerichte maatregelen [Waterkwaliteit - Kennisportaal Klimaatadaptatie](#)

Waaronder:

- De '[Handreiking weging van het waterbelang. Klimaatverandering en waterkwaliteit](#)' van STOWA geeft praktische richtlijnen om waterkwaliteit en klimaatverandering mee te nemen in gebiedsontwikkeling.
- De online tool [Routekaart maatregelen waterkwaliteit](#) van STOWA
- Effecten van klimaatadaptatiemaatregelen op de waterkwaliteit via de interactieve PDF: [kennisdocument \(pdf, 13 MB\)](#)

Bijlagen

D. Hulpmiddel voor een afwegingskader

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Na het inventariseren van mogelijke maatregelen is de volgende stap het bepalen welke maatregelen daadwerkelijk worden opgenomen in het KRW-actieplan. In de praktijk is het vaak niet haalbaar om alle maatregelen tegelijkertijd uit te voeren. Daarom is het zinvol om een gestructureerd afwegingskader op te stellen.

Mogelijke methode: Multi Criteria Analyse (MCA)

Hierbij worden maatregelen beoordeeld op meerdere criteria. Door de criteria te scoren en eventueel te wegen ontstaat een transparante onderbouwing voor de prioritering van maatregelen. Tabel 1 laat een voorbeeld zien van een MCA met scores en wegingsfactoren.

Dit is een hulpmiddel en geen voorgeschreven werkwijze. Maatregelen kunnen ook kwalitatief worden afgewogen, waarbij per criterium wordt beschreven welke overwegingen zijn gemaakt en waarom maatregelen wel of niet worden opgenomen in het KRW-actieplan.

Mogelijke beoordelingscriteria

Afhankelijk van de gemeentelijke situatie kunnen verschillende criteria worden gebruikt om maatregelen te beoordelen. Onderstaande lijst kan als inspiratie dienen bij het opstellen van een eigen afwegingskader. Niet alle criteria hoeven dus gebruikt te worden. Gebruik van te veel criteria kunnen een MCA onoverzichtelijk maken. Gebruik bijvoorbeeld vier criteria.

Criterium	Toelichting
Effectiviteit	Verwachte bijdrage aan het oplossen van de lokale waterkwaliteitsknelpunten en het verbeteren van de relevante KRW-parameters.
Systeemeffect	Mate waarin de maatregel bijdraagt aan verbetering van een KRW-waterlichaam, rekening houdend met ligging (bovenstrooms), hydrologische verbinding en schaal
Kosten	Hoogte van de investerings-, beheer- en onderhoudskosten. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele kosten.
Doelmatigheid	Verwachte effectiviteit in verhouding tot de benodigde investering, beheerinspanning en inzet van capaciteit.
Uitvoerbaarheid	Mate waarin de maatregel technisch, juridisch en organisatorisch uitvoerbaar is.
Borging	Mogelijkheid om de maatregel te verankeren in bestaande werkprocessen, beheerprogramma's, beleid, projecten of de begrotingsstructuur (BBV).
Capaciteit	Benodigde personele inzet voor voorbereiding, uitvoering en beheer.
Beheerinspanning	Gevolgen voor het toekomstige beheer en onderhoud, zowel qua frequentie als benodigde capaciteit.
Samenwerking	Mate waarin samenwerking met interne afdelingen of externe partijen, zoals het waterschap, de omgevingsdienst of drinkwaterbedrijven, noodzakelijk is.
Koppelkansen	Mogelijkheden om de maatregel te combineren met andere opgaven, zoals wateroverlast, droogte, grondwater, hitte, biodiversiteit, gezondheid of de afvalwaterketen.
Proceduretijd	Tijd die nodig is voor planvorming, vergunningen, besluitvorming en eventuele participatie.
Uitvoeringsduur	Verwachte doorlooptijd van voorbereiding tot realisatie.
Ruimtebeslag	Benodigde fysieke ruimte en de mate waarin deze beschikbaar is.
Risico's	Technische, juridische, financiële of maatschappelijke risico's die de uitvoering kunnen beïnvloeden.
Draagvlak	Verwacht draagvlak bij bestuur, inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden.
Robuustheid (no-regret)	Mate waarin de maatregel ook bij veranderende omstandigheden of onzekerheden effectief en waardevol blijft.

Tabel 1: Een voorbeeld van een MCA

Criterium	Effectiviteit	Kosten	Doelmatigheid	Uitvoerbaarheid	Borging	Koppelkansen	Draagvlak	Robuustheid (no-regret)	Uitvoeringsrisico's	totaalscore
Weging	2	2	2	1	1	1	1	1	1	
Maatregel A	4	3	4	3	1	4	1	5	2	27
Maatregel B	2	3	2	3	4	2	3	4	1	24
Maatregel C	1	3	2	3	5	1	5	1	1	22
Maatregel D	3	3	5	3	2	3	1	1	2	23

Bijlagen

E. Voorbeeld inhoudsopgave gemeentelijk KRW-actieplan

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Deze inhoudsopgave is bedoeld als inspiratie voor de opbouw van een gemeentelijk KRW-actieplan. Gemeenten kunnen deze structuur gebruiken als uitgangspunt en waar nodig aanpassen aan de eigen organisatie, ambitie en scope van het actieplan.

Een belangrijk deel van het actieplan kan rechtstreeks worden opgebouwd met informatie uit de Gemeente-KRW-tool. De tool levert hiervoor de inhoudelijke basis. Het gaat onder andere om de volgende onderdelen:

- Inleiding, incl. juridische urgentie van de KRW, historie en context van waterkwaliteitsverbeteringen, de KRW in hoofdlijnen en de taken van de gemeente op het gebied van waterkwaliteit
- Opgave en handelingsperspectief van de relevante KRW-waterlichamen
- Huidige situatie, gebaseerd op de evaluatie van de zeven gemeentelijke werkprocessen

*Opmerking: De paragrafen 2.4 t/m 2.6 hoeven alleen uitgebreid te worden uitgewerkt wanneer de gemeente kiest voor een ambitieniveau waarbij een aanvullende waterkwaliteitsanalyse wordt uitgevoerd. Voor een KRW-proof actieplan kunnen deze paragrafen beperkter blijven.

Samenvatting

1. Inleiding

- 1.1 Aanleiding en doel van het actieplan
- 1.2 Juridische urgentie van de Kaderrichtlijn Water
- 1.3 Historie en context van waterkwaliteitsverbeteringen
- 1.4 De KRW in hoofdlijnen
- 1.5 Taken van de gemeente op het gebied van waterkwaliteit
- 1.6 Leeswijzer

2. Opgave en handelingsperspectief*

- 2.1 Ambitie en scope van het actieplan
- 2.2 Relevante KRW-waterlichamen
- 2.3 Overige relevante wateren binnen de gemeentelijke scope
- 2.4 Huidige waterkwaliteit
- 2.5 Belangrijkste bronnen, stressoren en ontoereikende KRW-parameters
- 2.6 Verwachte ontwikkeling zonder aanvullende maatregelen
- 2.7 Handelingsperspectief

3. Evaluatie van bestaande inspanningen

- 3.1 Ruimtelijke ordening
- 3.2 Rioolbeheer
- 3.3 Oppervlaktewater
- 3.4 Groenbeheer
- 3.5 Bodembeheer
- 3.6 Communicatie en participatie
- 3.7 Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)
- 3.8 Samenvatting van de belangrijkste kansen en knelpunten

4. Maatregelenpakket

- 4.1 Uitgangspunten
- 4.2 Proces- en organisatiemaatregelen
- 4.3 Uitvoeringsmaatregelen
- 4.4 Prioritering
- 4.5 Verwachte bijdrage aan de waterkwaliteit

5. Borging en uitvoering

- 5.1 Uitvoeringsstrategie en planning
- 5.2 Organisatorische borging
- 5.3 Beleidsmatige borging
- 5.4 Financiële borging (BBV)
- 5.5 Monitoring en evaluatie

6. Besluitvorming

- 6.1 Samenvatting van het maatregelenpakket
- 6.2 Financiële en organisatorische consequenties
- 6.3 Voorstel voor besluitvorming

Bijlagen

- A. Water- en bodemsysteemverkenning
- B. Waterkwaliteitsanalyse
- C. Evaluatie per werkproces
- D. Overzicht maatregelen
- E. Uitvoeringsagenda
- F. BBV-koppeling van maatregelen
- G. Geraadpleegde documenten

Bijlagen

F. Voorbeeld van een beheerproduct: Waterbeheersplan

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Voorbeeld van een beheerproduct: Waterbeheersplan (Voorbeeld waterschap Aa en Maas)

NUMMER EN NAAM KENMERK	OMSCHRIJVING KENMERK
1. Naam beheerproduct	<nummercode> Waterbeheersplan
2. Productverantwoordelijke Portefeuillehouder	Afdelingshoofd Integraal beleid <Naam>
3. Definitie	Vorbereiding, op- en vaststelling alsmede de periodieke voortgangsrapportages over, evaluatie en herziening van het plan (met een horizon van meestal een periode van 4 jaar) dat op grond van de Wet op de waterhuishouding en de provinciale verordening waterkeringen wordt opgesteld en waarin een beeld wordt geschetst van de doelstellingen van het waterschap m.b.t. het waterbeheer en het waterkeringenbeheer. Het plan geeft tevens aan welke toekomstige beleids- en beheersmaatregelen het waterschap op welk moment gaat nemen om de in dit plan geformuleerde doelstellingen te verwezenlijken en welke financiële consequenties daaruit voortvloeien.
4. Doelstelling(en)	Duidelijkheid geven over de doelstellingen van het waterschap met betrekking tot het waterbeheer, de wijze waarop en het moment wanneer het waterschap zijn doelstellingen denkt te gaan realiseren alsmede de financiële consequenties die daarvan het gevolg zijn.
5. Basisgegevens	Aantal km waterkeringen in beheer Aantal km waterlopen in beheer Aantal ha waterlopen in beheer
6. Prestatie-indicator(en)	Plan Aantal voortgangsrapportages Definitie prestatie-indicator Voortgangsrapportage = periodiek verslag over de voortgang van de uitvoering van het beheerplan, op basis waarvan een grondige evaluatie kan worden uitgevoerd en waarmee op basis van voortschrijdende kennis en inzicht onderwerpen zouden kunnen worden geactualiseerd.
7. Kengetallen	Kosten per km waterkering in beheer Kosten van het plan per km waterloop in beheer Kosten van het plan per ha waterloop in beheer Aantal directe uren besteed aan beheerproduct per km waterkering in beheer Aantal directe uren besteed aan beheerproduct per km waterloop in beheer Aantal directe uren besteed aan beheerproduct per ha waterloop in beheer

Bijlagen

F. Voorbeeld van een beheerproduct: waterlopen

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Voorbeeld van een beheerproduct: Onderhoud waterlopen (Voorbeeld waterschap Aa en Maas)

NUMMER EN NAAM KENMERK	OMSCHRIJVING KENMERK
1. Naam beheerproduct	<nummercode> Onderhoud waterlopen
2. Productverantwoordelijke Portefeuillehouder	Districtshoofd <Naam>
3. Definitie	Uitvoering van onderhoudswerkzaamheden aan de waterlopen van het waterschap alsmede het houden van toezicht indien deze werkzaamheden zijn uitbesteed. Ook inspecties die zich richten op het vaststellen van de staat van onderhoud van de waterlopen behoren tot het product.
4. Doelstelling(en)	Creëren van een zodanige toestand in de waterlopen dat het water te allen tijde zodanig aan- en/of afgevoerd kan worden dat het aan de waterhuishoudkundige functie verbonden doorstroomprofiel en bergingsvermogen van de waterlopen worden gerealiseerd en/of gehandhaafd.
5. Basisgegevens	Aantal km's waterloop in beheer Aantal ha's waterloop in beheer
6. Prestatie-indicator(en)	Aantal km's oeverlengte waterloop dat is onderhouden Aantal ha's waterloop dat is onderhouden
Definitie prestatie-indicator	Aantal km's oeverlengte waterloop: 1 km waterloop waarvan het onderhoud aan en vanaf beide oevers plaatsvindt telt als 2 km
7. Kengetallen	Kosten per km onderhouden oeverlengte waterloop Kosten per ha onderhouden waterloop

Bijlagen

G. Begrippenlijst

Voorblad

Overzicht

Toelichting

Stappenplan

Bijlagen

Begrip	Toelichting
Beleidsproduct	Document of instrument waarin beleid is vastgelegd.
Beleidsproces	Proces voor het opstellen of actualiseren van beleid.
Beheersproduct	Product of programma waarmee beheer en onderhoud worden uitgevoerd.
Beheerproces	Organiseren en uitvoeren van beheeractiviteiten.
Product	Gemeentelijke dienst, voorziening of activiteit waarvoor verantwoordelijkheid, budget en resultaten zijn georganiseerd.
Productverantwoordelijke	De afdeling of functionaris die eindverantwoordelijk is voor een gemeentelijk product.
Taakhouder	Persoon of organisatieonderdeel dat verantwoordelijk is voor de uitvoering van een specifieke taak.
Eigenaarschap	De verantwoordelijkheid voor het actueel houden, uitvoeren, monitoren en bestuurlijk borgen van het product of proces.
Gemeentelijk KRW-actieplan	Gemeentelijk plan waarin maatregelen en borging zijn vastgelegd.
Werkproces	Gemeentelijk vakgebied dat in deze handreiking wordt gebruikt als analysekader voor werkzaamheden die invloed hebben op de waterkwaliteit. Geen formele afdeling of bedrijfsproces.

Handreiking gemeentelijk KRW-actieplan

Versie 1.0

Juli 2026

Provincie Noord-Brabant

In samenwerking met

Simone Takx
Maarten van der Heide
Bas Hoefijzers
Peter van der Haar
Daan van Grieken
Wijnand Turkensteen
Hester Bakker
Karin Moll
Aad Oomens
Laurens van der Schraaf
Tjeerd Dijkstra
Annemieke Hoornick

Provincie Noord-Brabant
Provincie Noord-Brabant
Gemeente Bergen op Zoom
Gemeente Meierijstad
Gemeente Valkenswaard
Waterschap Aa en Maas
Waterschap Brabantse Delta
Waterschap Brabantse Delta
Waterschap de Dommel
Sweco
Sweco
Sweco